

บทที่ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในด้านการจัดระบบโครงสร้างของโรงเรียน นโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง การปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง การนำหลักสูตรไปใช้ บริการที่ทางโรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน และการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ โรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2540 จำนวนทั้งสิ้น 161 คน ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน 7 คน
2. ครูวิชาการโรงเรียน	จำนวน 7 คน
3. ครูผู้สอน	จำนวน 45 คน
4. นักเรียน	จำนวน 102 คน

2. ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2540 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ได้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 74 คน (ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1) ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบ ฟังตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 7 คน

2.2 กลุ่มครูวิชาการโรงเรียน ได้แก่ ครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่รับผิดชอบงาน วิชาการโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบฟังตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2540 ในกรณีที่โรงเรียนมีครูวิชาการโรงเรียนมากกว่า 1 คน ทำการเลือก แบบเจาะจงโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดให้ โรงเรียนละ 1 คน ได้จำนวนครูวิชาการ โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 7 คน

2.3 กลุ่มครูผู้สอน ได้แก่ ครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน ประถมศึกษาแบบฟังตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2540 จำนวน 45 คน แต่เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการทำวิจัยจากครูผู้สอนเพียง 42 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความเพียงพอและเหมาะสมในการทำวิจัยแล้ว ดังนั้นกลุ่มครูผู้สอนจึงมีจำนวน ทั้งสิ้น 42 คน

2.4 กลุ่มนักเรียน ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา แบบฟังตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2540 โดยครูเป็นผู้เลือก จำนวนทั้งสิ้น 18 คน มีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

2.4.1 เป็นนักเรียนประเภทพักอยู่ประจำในโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบฟังตนเอง เลือกร้อยละ 15 จากประชากรทั้งหมด ทั้งนี้เพราะ นักเรียนในระดับชั้นดังกล่าวเป็นผู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ โรงเรียนจัดให้เกือบครบตามหลักสูตรแล้ว จึงสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้ครบถ้วน

2.4.2 เป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการสื่อความหมาย และกล้าแสดงออก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตาม โรงเรียนประถมศึกษาแบบ
พึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายชื่อโรงเรียน	จำนวนตัวอย่างประชากร (คน)			
	ผู้บริหาร	ครูวิชาการ	ครูผู้สอน	นักเรียน 15%
1. ศูนย์ปางมะค่า	1	1	10	4
2. บ้านร่มเกล้าปางดง	1	1	2	2
3. บ้านเมืองแปง	1	1	9	3
4. บ้านปางดง	1	1	9	2
5. บ้านแม่เงา	1	1	1	2
6. บ้านแม่ปาง	1	1	2	2
7. สังกวาลัยวิทยา	1	1	9	3
รวมทั้งสิ้น	7	7	42	18

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
ด้วยตนเอง โดยเป็นเครื่องมือแบบมีโครงสร้าง มีจำนวนทั้งสิ้น 7 ฉบับ ประกอบด้วย

1. แบบศึกษาเอกสาร
2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน
3. แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการ โรงเรียน
4. แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน
5. แบบสัมภาษณ์นักเรียน
6. แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน
7. แบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน

เครื่องมือแต่ละฉบับมีรายละเอียด ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบศึกษาเอกสาร เป็นแบบศึกษาเอกสารแบบกึ่งมีโครงสร้างในรูปแบบปลาย
เปิด เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดระบบโครงสร้างของ โรงเรียน สภาพแวดล้อมทั่วไป
ของโรงเรียน และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
2. โครงสร้างทางการบริหารโรงเรียน
3. บุคลากร
4. ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในรูปแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง การบริหารหลักสูตร และบริการที่โรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ภูมิลำเนาเดิม สถานภาพสมรส ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง และประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง การบริหารหลักสูตร และบริการที่โรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข แบ่งออกเป็น 3 ชั้นตอน ดังนี้

ชั้นตอนที่ 1 นโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง ประกอบด้วย ที่มาของนโยบาย ลักษณะของนโยบาย วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา การดำเนินการตามนโยบาย วิธีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวดำเนินการในการจัดการศึกษา ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไขปัญหา ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ชั้นตอนที่ 2 การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย การบริหารและบริการหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ชั้นตอนที่ 3 บริการที่โรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน ประกอบด้วยบริการสำหรับนักเรียนในโรงเรียน บริการสำหรับชาวเขา ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 8 แบบสัมภาษณ์สำหรับครูวิชาการโรงเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในรูปแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด เพื่อให้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ การปรับและจัดทำ หลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข แบ่ง ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของครูวิชาการโรงเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ภูมิดำเนาเดิม สถานภาพสมรส หน้าที่และความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงานในโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง และประสิทธิผลการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัด การศึกษาแบบพึ่งตนเอง ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง และแบบ ปลายเปิด

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบพึ่ง ตนเอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อการปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียน แบบพึ่งตนเอง การปรับหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และ การจัดทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการ แก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในรูปแบบเลือก ตอบ และแบบปลายเปิด เพื่อให้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน และการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิทางการ ศึกษา ภูมิดำเนาเดิม สถานภาพสมรส หน้าที่และความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง และประสิทธิผลการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบ พึ่งตนเอง ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน เป็นข้อมูล เกี่ยวกับการปกครองระหว่างครูกับนักเรียน กิจวัตรประจำวันของครูผู้สอน และการจัดกิจกรรม นันทนาการสำหรับนักเรียนในบ้านพัก ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะ ของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 สภาพและปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการ แก้ไข แบ่งออกเป็น 2 ชั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเตรียมการจัด การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและ ประเมินผล ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการ สัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประกอบด้วย กิจกรรมการ ทำสวนข้าว กิจกรรมการทำสวนผัก กิจกรรมการปลูกพืชไร่ กิจกรรมการปลูกไม้ผล กิจกรรมการ เลี้ยงสัตว์ กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมการผลิตเกลือไอโอดีน และกิจกรรมการทำนุ้ยหมัก ตลอดจน ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครง สร้างและแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในรูปแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ การดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน การเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจน ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของนักเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับชั้นที่ กำลังศึกษา และหน้าที่และความรับผิดชอบในบ้านพัก ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็น แบบมีโครงสร้าง และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน เป็นข้อมูล เกี่ยวกับการปกครองระหว่างนักเรียนกับนักเรียน กิจกรรมประจำวันของนักเรียน และการปฏิบัติ กิจกรรมนันทนาการของนักเรียน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะของ แบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 สภาพและปัญหาการเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นข้อมูล เกี่ยวกับการปฏิบัติของนักเรียนในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ตอนที่ 4 สภาพและปัญหาการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นข้อมูลเกี่ยว กับการปฏิบัติของนักเรียนในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และวิธี การแก้ไข ลักษณะของแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างและแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 6 แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน เป็นแบบสำรวจแบบตรวจสอบ รายการ และแบบปลายเปิดเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ

ตั้งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยและการหาเลี้ยงชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของโรงเรียน สภาพพื้นที่ที่ตั้งโดยทั่วไปของโรงเรียน การคมนาคมขนส่งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ระยะทางระหว่างโรงเรียนกับอำเภอ แหล่งน้ำที่บุคลากรในโรงเรียนใช้อุปโภคและบริโภค จำนวนพื้นที่ของโรงเรียน ลักษณะทั่วไปของพื้นที่บริเวณโรงเรียน จำนวนพื้นที่สนามของโรงเรียน และลักษณะทั่วไปของพื้นที่สนามโรงเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 ตั้งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยและการหาเลี้ยงชีพ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพักนักเรียน ห้องน้ำสำหรับนักเรียน สถานที่สำหรับปลูกข้าว สถานที่สำหรับทำไร่ สถานที่สำหรับปลูกพืชผักสวนครัว สถานที่สำหรับปลูกไม้ผล สถานที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ เครื่องมือการเกษตร โรงเตี๊ยม โรงผลิตเกลือ ไอโอดีน สถานที่สำหรับจัดกิจกรรมสหกรณ์ และสถานที่สำหรับฝึกฝนวิชาชีพ ลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 7 แบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง การสังเกตจะเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการในประเด็นหรือหัวข้อต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสังเกตด้วยตนเอง ลักษณะเป็นแบบบันทึกพฤติกรรมของครูและนักเรียนตามหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กิจวัตรประจำวัน

1.1 การทำธุรกิจส่วนตัว

1.2 การทำกายบริหาร

1.3 การรับประทานอาหาร

2. การดำรงชีวิตในรูปสหกรณ์

2.1 การดูแลบ้าน

2.2 การประกอบอาหาร

2.3 การดูแลพืช

2.4 การให้อาหารสัตว์

3. การจัดการเรียนการสอน

3.1 การเตรียมการจัดการเรียนการสอน

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2.1 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอน

3.2.1.1 การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

3.2.1.2 การเรียนรู้จากกันและกัน

3.2.1.3 การเรียนรู้ด้วยวิธีการแก้ปัญหา

3.2.1.4 การใช้กระบวนการเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ

3.2.1.5 การใช้แหล่งวิชาในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

3.2.2 มโนทัศน์ที่สำคัญสำหรับชาวเขา

3.2.2.1 การประกอบอาชีพเกษตรบนพื้นที่สูง

3.2.2.2 การทำไร่บนที่ลาดเขา

3.2.2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.2.2.4 การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ค้ำจุนสำหรับชาวเขา

3.2.2.5 สิ่งเสพติด

3.2.2.6 ความเป็นไทย

3.2.2.7 การติดต่อกับบุคคลภายนอก

3.2.2.8 การปรับปรุงธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

3.3 การใช้สื่อการเรียนการสอน

3.4 การวัดและประเมินผล

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4.1 กิจกรรมการทำสวนข้าว

4.2 กิจกรรมการทำสวนผัก

4.3 กิจกรรมการปลูกพืชไร่

4.4 กิจกรรมการปลูกไม้ผล

4.5 กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์

4.6 กิจกรรมสหกรณ์

4.7 กิจกรรมการผลิตเกลือไอโอดีน

4.8 กิจกรรมการทำนุ้ยหมัก

5. การนันทนาการ

6. การปกครอง

ข. การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยทั้ง 7 ฉบับ โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง รูปแบบของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง จากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอบถามจากผู้รู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เช่น แผนปฏิบัติการประจำปี เอกสารแนบไปโรงเรียน เอกสารวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการจัดทำแผนแม่บทของโรงเรียน แบบเก็บข้อมูลพื้นฐาน แบบรายงานผลการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน และแบบรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง ที่โรงเรียนศูนย์ปางมะผ้าในโครงการตามพระราชดำริ ในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบศึกษาเอกสาร

3. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ โรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง ที่โรงเรียนศูนย์ปางมะผ้าในโครงการตามพระราชดำริ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย

4. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง ที่โรงเรียนศูนย์ปางมะผ้าในโครงการตามพระราชดำริ ในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน

5. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียนของครูผู้สอนและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง ที่โรงเรียนศูนย์ปางมะผ้าในโครงการตามพระราชดำริ ในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน

6. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น มาสร้างแบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

ตารางที่ 2 กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

ข้อมูลที่ต้องการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
<p>1. นโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง</p> <p>1) ที่มา</p> <p>2) หลักการ</p> <p>3) จุดมุ่งหมาย</p> <p>4) แนวค่านิยมการ</p> <p>5) ปัญหาและอุปสรรค</p>	-ผู้บริหาร โรงเรียน	-แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
<p>2. สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน</p> <p>1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ</p> <p>1.1) ที่ตั้งของโรงเรียน</p> <p>1.2) สภาพทางภูมิศาสตร์</p> <p>1.3) การแบ่งเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน</p> <p>2.) สิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยและการหนังสือพิมพ์</p> <p>2.1) บ้านพักนักเรียน</p> <p>2.2) ห้องน้ำสำหรับนักเรียน</p> <p>2.3) สถานที่สำหรับปลูกข้าว</p> <p>2.4) สถานที่สำหรับทำไร่</p> <p>2.5) สถานที่สำหรับปลูกพืชผักสวนครัว</p> <p>2.6) สถานที่สำหรับทำสวน</p> <p>2.7) สถานที่สำหรับเลี้ยงสัตว์</p> <p>2.8) เครื่องมือสำหรับการเกษตร</p> <p>2.9) โรงสีข้าว</p> <p>2.10) โรงผลิตเกลือไอโอดีน</p> <p>2.11) อาคารสหกรณ์</p>	<p>-สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน</p> <p>-เอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน</p> <p>-สิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยและการหาเลี้ยงชีพของโรงเรียน</p>	<p>-แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน</p> <p>-แบบศึกษานอกสาร</p> <p>-แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน</p>
<p>3) โครงสร้างการบริหารและการกำหนดบทบาทหน้าที่</p>	-เอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน	-แบบศึกษาเอกสาร

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลที่ต้องการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
<p>4) บุคลากร</p> <p>4.1) ครูผู้สอน</p> <p>4.1.1) คุณลักษณะของครูผู้สอน</p> <p>4.1.2) ภูมิหลังของครูผู้สอน</p> <p>4.1.3) การปฏิบัติงานของครูผู้สอน</p> <p>4.1.4) ปัญหาและอุปสรรค</p> <p>4.2) นักเรียน</p> <p>4.2.1) คุณลักษณะของนักเรียน</p> <p>4.2.2) ภูมิหลังของนักเรียน</p> <p>4.2.2.1) ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว</p> <p>4.2.2.2) ภาษาและวัฒนธรรม</p> <p>4.2.3) ปัญหาและอุปสรรค</p> <p>5) งบประมาณ</p> <p>5.1) ที่มา</p> <p>5.2) การสนับสนุน</p> <p>5.3) การดำเนินการเกี่ยวกับงบประมาณ</p> <p>5.4) ปัญหาและอุปสรรค</p>	<p>-ผู้บริหารโรงเรียน</p> <p>-ครูผู้สอน</p> <p>-เอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน</p> <p>-เอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน</p>	<p>-แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง</p> <p>-แบบศึกษาเอกสาร</p> <p>-แบบศึกษาเอกสาร</p>
<p>3. การดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน</p> <p>1) การปกครอง</p> <p>1.1) ครู-นักเรียน</p> <p>1.1.1) จุดมุ่งหมาย</p> <p>1.1.2) โครงสร้างการปกครอง</p> <p>1.1.3) การกำหนดบทบาทและหน้าที่</p> <p>1.1.4) การวางแผนการทำงาน</p>	<p>-ครูผู้สอน</p>	<p>-แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง</p> <p>-แบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลที่ต้องการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
<p>1.2) นักเรียน-นักเรียน</p> <p>1.2.1) จุดมุ่งหมาย</p> <p>1.2.2) โครงสร้างการปกครอง</p> <p>1.2.3) การกำหนดบทบาทและหน้าที่</p> <p>1.2.4) การวางแผนการทำงาน</p> <p>1.3) ปัญหาและอุปสรรค</p> <p>2) กิจวัตรประจำวันของครูผู้สอนและนักเรียน</p> <p>2.1) ตารางกิจวัตรประจำวัน</p> <p>2.2) การดำรงชีวิตในรูปสหกรณ์</p> <p>2.2.1) การประกอบอาหาร</p> <p>2.2.2) การดูแลบ้าน</p> <p>2.2.3) การดูแลตนเองและเพื่อน</p> <p>2.2.4) การไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง</p> <p>2.3) การนันทนาการ</p> <p>2.4) ปัญหาและอุปสรรค</p>	<p>-นักเรียน</p> <p>-ครูผู้สอน</p> <p>-นักเรียน</p>	<p>-แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด</p> <p>-แบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน</p> <p>-แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด</p> <p>-แบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน</p>
<p>4. การปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับ โรงเรียนแบบพึ่งตนเอง</p> <p>1) การจัดตั้งคณะทำงาน</p> <p>2) การปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับท้องถิ่น สภาพชีวิต และปัญหาของชาวเขา</p> <p>2.1) ด้านเนื้อหา</p> <p>2.2) ด้านวรรณเวียน</p> <p>3) การจัดทำหลักสูตรสำหรับ โรงเรียนแบบพึ่งตนเอง</p> <p>3.1) จุดมุ่งหมาย</p>	<p>-ครูวิชาการโรงเรียน</p>	<p>-แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลที่ต้องการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3.2) เกณฑ์ในการจัดทำหลักสูตร 3.3) การบูรณาการกลุ่มประสบการณ์ 3.4) การสอดคล้องกับโน้ตบุ๊กที่สำคัญสำหรับ ชาวเขา 3.4.1) การประกอบอาชีพเกษตรบนพื้นที่ สูง 3.4.2) การทำไร่บนที่ลาดเขา 3.4.3) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3.4.4) การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั้งเดิมสำหรับชาวเขา 3.4.5) สิ่งเสพติด 3.4.6) ความเป็นไทย 3.4.7) การติดต่อกับบุคคลภายนอก 3.4.8) การปรับปรุงธรรมชาติให้เป็น ประโยชน์แก่การดำรงชีวิต	-ครูผู้สอน -นักเรียน	-แบบสังเกตพฤติกรรม -แบบสัมภาษณ์ -แบบสอบถาม
4) ปัญหาและอุปสรรค 5. การนำหลักสูตรไปใช้ 1) การบริหารหลักสูตร 1.1) การจัดบุคลากร 1.2) การบริหารและบริหารวัสดุหลักสูตร 1.3) ปัญหาและอุปสรรค 2) การจัดการเรียนการสอน 2.1) การเตรียมการจัดการเรียนการสอน 2.2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.3) การใช้สื่อการเรียนการสอน	-ผู้บริหารโรงเรียน -ครูวิชาการ โรงเรียน -ครูผู้สอน -นักเรียน	-แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง -แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง -แบบสังเกตพฤติกรรม -แบบสอบถาม -แบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลที่ต้องการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
-บริการตัดผมนักเรียนชาย-หญิง -บริการห้องสมุดโรงเรียน -บริการอาหารกลางวัน 6.4.2) บริการสำหรับชาวเขา -บริการส่งเสริมปลูกพืชที่สูง -บริการเกี่ยวกับผลผลิต -บริการความก้าวหน้าทหวิชาการ 6.5) ปัญหาและอุปสรรค		

7. นำแบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการ โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน มาแก้ไขปรับปรุงและนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขอีกครั้ง

8. นำแบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการ โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน ที่แก้ไขปรับปรุงหลังจากที่ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา การใช้ภาษาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

9. นำแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการ โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์นักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร 1 คน ครูวิชาการโรงเรียน 2 คน ครูผู้สอน 4 คน และนักเรียน 4 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ให้ข้อมูล และสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบ

ฟังตนเองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ให้ข้อมูล จำนวน 1 โรงเรียน เป็นระยะเวลา 4 วันเพื่อปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์นักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

10. นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ ทั้ง 7 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ให้ข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยทั้ง 7 ฉบับ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปเสนอต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนต่าง ๆ แต่ละอำเภอ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการนัดหมายกับทางโรงเรียนเพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน สังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน และศึกษาเอกสารโดยทางไปรษณีย์

3. ดำเนินการศึกษานักเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน สำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน และสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียนด้วยตนเองตามเวลาที่นัดหมาย

4. ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียน ด้วยตนเองแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับพฤติกรรมระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน ในด้านการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามตารางเวลาการจัดกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง ตั้งแต่เวลา 05.30-21.00 น. โดยในการสังเกตการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้สังเกตการดำรงชีวิตประจำวันของครูและนักเรียนในบ้านพักนักเรียนจำนวน 1 หลัง ส่วนการสังเกตการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้สังเกตการจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรณีที่บางโรงเรียนยังไม่ได้เปิดทำการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แทน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้วิจัยได้สังเกตการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ รวมเวลาในการสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง โรงเรียนละ 4 วัน รวมทั้งสิ้น 7 โรงเรียน คิดเป็นเวลา 28 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้ นำเสนอในรูปของความเรียง และตารางประกอบความเรียง
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คือการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้ นำเสนอในรูปของความเรียง และการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
3. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลข้อมูลที่รวบรวมได้ นำเสนอในรูปของความเรียง
4. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) จากพฤติกรรมที่สังเกต นำเสนอในรูปของความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สูตรคำนวณหาค่าร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์}}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด}} \times 100$$

(ประคอง กรรณสูตร, 2534)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย